

DRUKWERK

REDACTIE RENUS
Geregracht 50
2311 PB LEIDEN

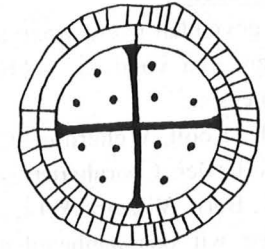
PORT BETAALD
LEIDEN

Bezenbinder 145,
2401 HR ALPHEN AAN DEN RIJN.

'REBUS'

MEDEDELINGENBLAD VAN DE

A.W.N. AFD. RIJNSTREEK

Een 14/15e-eeuwse pseudo-munt [diameter 32 mm, dikte 1,5 mm], aangetroffen in een ophogingslaag van de oude Rijndijk (rivierzijde) te Alphen aan den Rijn, locatie Julianastraat 48. (tekening L. den Hollander)

Nota Bene: de eerste lezing is op maandag 12 mei!

Renus is een uitgave van de afdeling Rijnstreek van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (A.W.N.) en verschijnt tenminste tweemaal per jaar. Oplage 200 stuks. Redactie: P.J.M. de Baar.
Redactieadres: Geregracht 50, 2311 PB Leiden (werkruimte Rijnstreek).

Gegevens uit *Renus* mogen worden overgenomen, mits met voldoende bronvermelding, en er een kopie van het artikel, waarin gegevens uit *Renus* werden verwerkt, aan de redactie wordt gestuurd.

+++++

Vondstmeldingen

Als u iets gevonden heeft, waarvan u denkt dat het van belang kan zijn, of als u weet dat anderen vondsten hebben gedaan, belt u dan a.u.b. met een van de volgende mensen:

Dick van der Kooij, Welterdreef 93, 2253 LJ Voorschoten, tel. 071-5764072

Leo den Hollander, Coornhertstraat 55, 2332 AP Leiden, tel. 071-5312172

Suus Sprey, Burg. Visserpark 14, 2405 GR Alphen a/d Rijn, tel. 0172-494986

Ook houden wij ons aanbevolen voor melding van plaatsen waar graafwerkzaamheden plaats (gaan) vinden. Help mee het bodemarchief te redden: een kleine vondst kan het begin van iets belangrijks zijn!

Meehelpen met de opgravingen?

Heeft u belangstelling om actief deel te nemen aan het veldwerk, dan kunt u in de veldwerk-agenda zien welke projecten in uitvoering zijn of binnenkort zullen komen. Voor de preciese gegevens over plaats en tijd kunt u de bovenstaande telefoonnummers bellen. Met nadruk wordt erop gewezen, dat ervaring absoluut niet vereist is.

Restaureren, tekenen en vondstverwerking

Deze werkzaamheden vinden plaats in onze werkruimte, Geregracht 50 te Leiden, elke maandag (behoudens als er een lezing is) vanaf 20.00 uur.

Opgave nieuwe leden

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden bij de Ledenadministratie van de A.W.N., Postbus 714, 3170 AA Poortugaal. Het gewone lidmaatschap kost f 70,- per jaar. Leden ontvangen zesmaal per jaar het tijdschrift *Westerheem*. Nieuwe leden worden persoonlijk uitgenodigd voor een eerste kennismaking met de afdeling.

INLEIDING

Voor U ligt een nieuwe *Renus*. Een *Renus* die U inzicht geeft in de belangrijkste gebeurtenissen van het afgelopen jaar. Een *Renus* die derhalve ook bedoeld is om u uit te nodigen de Algemene Ledenvergadering op **maandag 12 mei** a.s. bij te wonen. Aansluitend zal Prof.dr. L.P. Louwe Kooijmans een lezing verzorgen over het geruchtmakende Bronstijdgraf van Wassenaar. Voor diegene die dacht dat in de Bronstijd alles pais en vree was in ons landje, is deze vondst ongetwijfeld een openbaring. Een extra reden om aanwezig te zijn !

Het afgelopen jaar is er een met ups en downs geweest. Zo betreuren wij het aanvankelijk gemelde voortijdige einde van Archeon. Het themapark waar wij als Rijnstreek ooit de eer hadden onze afdeling te mogen presenteren. Maar bovenal een archeologisch park dat er op eigenzinnige wijze naar streefde om onze geschiedenis voor een breed publiek aanschouwelijk en inzichtelijk te maken. Doch ook voor Archeon gloort hoop. Afgelopen tijd las ik in de krant dat Archeon een herstart mag maken; in afgeslankte vorm weliswaar, maar toch....Het betekent wel dat het themapark nog zeker vier jaar de kans krijgt op rendabele wijze een stukje geschiedenis van eigen bodem te presenteren. 1996 is tevens een jaar waarin het archeologisch onderzoek in Bodegraven een prominente rol speelde in ons verenigingsleven en waar leuke resultaten geboekt werden. Nog onlangs werd hieraan een halve pagina gewijd in het archeologisch magazine *Scarabee*. Reden om dit niet onvermeld te laten en het bewuste artikel op te nemen in de *Renus*. Dick, proficiat.

1996 betekende ook het vertrek van twee zeer actieve leden, dhr. en mw. Miedema uit Koudekerk a/d Rijn. Wij wensen hen veel succes in hun nieuwe woonplaats Heiloo. Als laatste wil ik ons bestuurslid Berry Meijer heel veel sterkte wensen bij haar herstel. Berry, bedankt voor al je inzet en enthousiasme.

Eric van der Kuijl, secretaris.

RECTIFICATIE.

In het bijschrift bij de illustratie op het binnenblad (tegenover pag. 7) van *Renus* 1997-1 is helaas een fout geslopen wat de datering betreft. Dit roodbakend slibversierde bord dateert vermoedelijk uit de eerste helft van de vijftiende eeuw.

Bij de illustratie op het titelblad van deze aflevering van de *Renus* kan nog de volgende toelichting gegeven worden, die mondeling ontvangen werd van dhr. B.J. van Veen van het Koninklijk Penningkabinet. Deze pseudo-munt uit de 14e of 15e eeuw draagt aan de voorzijde een afbeelding die mogelijk is afgeleid van

de Franse blanc, die is geïntroduceerd in de 14e eeuw. De afbeelding op de keerzijde vertoont veel overeenkomst met de Engelse groat-typen.

Over de functie van deze pseudo-munt bestaat nog veel onduidelijkheid. Een gebruik als speel- of rekenpenning is gezien de teksten op vergelijkbare vondsten aannemelijk. L. den Hollander.

ROMEINS BOLWERK IN BODEGRAVEN ONTDEKT.

door Tim de Ridder.

Al twee jaar lang is het raak in Bodegraven. Ploeterend in de zware klei legde een groepje leden van de AWN-afdeling 'Rijnstreek' de restanten bloot van Romeinse beschoeiingen, een steiger en zelfs zwaar gefundeerde gebouwen. Woordvoerder Dick van der Kooij vertelt gedreven, maar toch bescheiden, over de recente ontdekkingen. Men vermoedde al langer dat in Bodegraven Romeinen gelegerd waren, wat op zich niet zo heel vreemd is, aangezien de plaats aan de Oude Rijn ligt en dus bijna vier eeuwen aan de rand van het Romeinse Rijk lag.

In de jaren '70 was het vooral Cees Beunder die de aanleg van rioleringen en gasleidingen in Bodegraven nauwlettend volgde. De waarnemingen resulteerden in diverse pennevruchten in het tijdschrift *Westerheem*. Sindsdien is het steeds aannemelijker geworden dat Bodegraven ooit een Romeins bolwerk was. De ontdekkingen die Van der Kooij en zijn mede-leden hebben gedaan, bevestigen de Romeinse aanwezigheid. Temidden van een 19e-eeuwse woonwijk vonden de AWN-ers ruim twee jaar geleden op een nieuwbouwlocatie zware eiken staanders, die volgens Van der Kooij toebehoorden aan een gebouw dat onderdeel uitmaakte van een Romeins fort. Dendrochronologisch onderzoek maakte duidelijk dat het gebouw in of kort na 61 A.D. moet zijn aangelegd.

In '96 was het wederom prijs. Ditmaal ontdekten de ijverige AWN-ers een oever, waarlangs honderden palen stonden. Het bleek te gaan om een steiger, twee beschoeiingsfases en wederom de staanders van een Romeins gebouw, wellicht uit de eerste eeuw n. Chr. Het uitgraven van de 3 m lange beschoeiingspalen in de zware klei en het blootleggen van het vele horizontale hout van de steiger was geen gemakkelijke opgave. Er lag bovendien veel afval van Romeinse timmerlieden, zoals houtkrullen, spaanders en kleine plankjes. Elk stukje hout kon wat zijn, dus voortdurende voorzichtigheid was geboden. 'Door dergelijke "ongein" was je wel eens een dag bezig met het uitgraven van één paal', aldus Van der Kooij. Temidden van de 'ongein' troffen de onderzoekers ongeveer dertig tentharigen aan. 'Het had wel leuk geweest als ze ook een stuk tent in de plomp hadden gegooid', verzucht Van der Kooij. Uiteindelijk hadden deze hardwerkende AWN-

ers vijf maanden van zes (!) dagen per week nodig om alles op te graven. Het onderzoek is thans ten einde. Veel mogelijkheden zijn er op korte termijn niet tot verder onderzoek. 'Het wachten is op bedrijven die verkassen', aldus Van der Kooij, 'maar dat duurt waarschijnlijk nog minstens vijf tot acht jaar'.

AGENDA VOOR DE ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN DE AWN-AFDELING RIJNSTREEK, maandag 12 mei 1997.

Gemeentearchief, ingang Boisoetkade 2A, aanvang 20.00 uur.

1. Opening
2. Ingekomen/uitgegane stukken
3. Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 6 mei 1996 (zie elders in deze *Remus*)
4. Jaarverslag van de secretaris (zie elders in deze *Remus*)
5. Verslag van de kascontrolecommissie
6. Benoeming nieuwe kascontrolecommissie
7. Financieel verslag 1996/1997 door de penningmeester (exemplaren circuleren door de zaal)
8. Begroting 1997/1998 (ter inzage bij de penningmeester)
9. Bestuursamenstelling.
Het bestuur kent dit jaar een wisseling van maar liefst 3 leden. Bob van den Berg is reglementair aftredend en niet herkiesbaar. Leo den Hollander is reglementair aftredend maar wel terstond herkiesbaar en hij stelt zich dat ook. Ook zal vertrekken Berry Meijer-te Meij. Daarnaast komt de functie van Coördinator Lezingen vrij, door het vertrek van Peter van den Broeke. Het bestuur heeft een nieuwe kandidaat gevonden in de persoon van dhr. D. Steures. Eventuele kandidaten voor vermelde functies kunnen tot zeven dagen voor de verkiezingsdatum gesteld worden, schriftelijk ondersteund door tenminste 10 leden. Het Huishoudelijk Reglement eist daarnaast een geschreven verklaring van de kandidaat, waarin deze verklaart bereid te zijn zitting te nemen in het bestuur.
11. Wat verder ter tafel komt
12. Rondvraag
13. Sluiting

Na afloop van de vergadering zal Prof.dr. L.P. Louwe Kooijmans een lezing verzorgen over het Bronstijdgraf van Wassenaar.

Het bestuur nodigt een ieder van harte uit om deze gelegenheid niet ongemoeid te laten en de vergadering en lezing bij te komen wonen.

**NOTULEN VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN DE
A.W.N. - AFDELING RIJNSTREEK, gehouden op 6 mei 1996.**

Aanwezig: 17 leden en 5 bestuursleden.

- 1) De voorzitter opent de vergadering om 20.05 uur.
- 2) Er zijn geen ingekomen stukken.
- 3) Er zijn geen inhoudelijke of tekstuele op- of aanmerkingen betreffende de notulen van de algemene ledenvergadering van 8 mei 1995. De notulen worden goedgekeurd en vastgesteld, met dank aan Geertrui van Beukering-Louwes.
- 4) Mededelingen: geen.
- 5) Jaarverslag secretaris over 1995/1996.
Er zijn geen opmerkingen. Het verslag wordt vastgesteld onder dankzegging aan Marie-France van Oorsouw. Vervolgens komen de verslagen van het veldwerk aan bod over het jaar 1994/1995. Hierop eveneens geen op- of aanmerkingen, waarna de verslagen goedgekeurd worden. Dank aan Dick van der Kooij.
- 6) De kascontrolecommissie, bestaande uit de heer Fred Wassink en mevrouw Berry Meijer-te Meij, doet verslag. Zij hebben de jaarstukken, de inkomsten en uitgaven gecontroleerd en accoord bevonden. De kascommissie spreekt zijn bezorgdheid uit over de netheid en toegankelijkheid van de boekhouding. De heer Van den Berg geeft aan dat de heer Vervaet, wegens drukke werkzaamheden, zijn penningmeesterschap al aan het begin van het boekjaar 1995 heeft neergelegd. Hij heeft zich echter bereid verklaard alsnog de lopende zaken van de financiële administratie in beperkte zin te behartigen. In de loop van het jaar 1995 heeft de heer Den Hollander zich bereid verklaard het penningmeesterschap op zich te nemen en daadwerkelijk onlangs de administratie overgenomen. De voorzitter spreekt zijn vertrouwen uit dat de problemen door het aantreden van de nieuwe penningmeester zullen worden opgelost. Het verslag van de kascontrolecommissie wordt met applaus door de ALV ontvangen en goedgekeurd. De kascontrolecommissie van 1996/1997 zal bestaan uit de heren Piet de Baar en John Kras. Er is geen bezwaar vanuit de zaal tegen deze kandidatuur.
- 7) Toelichting op het financieel jaarverslag over 1995/1996:
Het financieel jaarverslag over 1995 vertoont in de verlies- en winstrekening voor de kosten van electra en water een forse toename van het totaalbedrag. Uit de huidige verbruiksgegevens blijkt dat dit bedrag structureel aan de hoge kant blijft. Veelvuldig gebruik van het verenigingsgebouw ligt hieraan ten grondslag. Verder is als grote uitgave in 1995 een veldtekentafel aangeschaft. De inkomstenstaat van 1995 vertoont buiten de gebruikelijke bedragen een afrekening van de gemeente Voorschoten t.b.v. opgravingen. In de balans van het boekjaar 1995/1996 is voor

het totaalbeeld een lopende declaratie van f 2891,02 opgenomen. Mede door dit bedrag heeft 1995 een positief saldo opgeleverd. Het beeld voor 1996 is gezien de hoge energie-rekening en hoger uitvallende kosten voor de accommodatie voor de lezingen minder positief. Het bestuur zal trachten om via een provinciale subsidie een structurele vergoeding voor de lezingen te ontvangen. Dit geeft de afdeling Rijnstreek een bredere financiële basis (deze subsidie is in 1996 daadwerkelijk aangevraagd en mondeling door de Provincie toegekend).

Het verslag wordt goedgekeurd met dank aan Leo.

8) Bestuurswisselingen:

De zojuist al aangestipte wisseling van penningmeesters in 1995 kwam voort uit het vacant stellen van deze positie in 1995. Dhr. Den Hollander heeft deze vacature willen vervullen, waarvoor het overige bestuur hem wil bedanken. De secretaris in de persoon van Marie-France van Oorsouw treedt af. Zij is niet herkiesbaar. De tweede secretaris, Geertrui van Beukering-Louwes, treedt eveneens af en is niet herkiesbaar omdat zij de maximale reglementaire termijn in het bestuur zitting heeft gehad. Zij zullen opgevolgd worden door Eric van der Kuijl. De andere twee nieuwe bestuursleden zijn Gijsbert Jansen en Berry Meijer-te Meij. Er zijn geen tegenkandidaten, zodat de nieuwe bestuursleden met applaus worden begroet. De voorzitter bedankt Geertrui voor haar inzet met een bos bloemen. De voorzitter richt een speciaal woord van dank aan Marie-France en wenst haar heel veel succes met de baan die ze zal gaan bekleden als plaatsvervangend Provinciaal-archeoloog van de Provincie Flevoland.

10) W.v.t.t.k.

Geen aanvullingen, op- of aanmerkingen.

11) Rondvraag:

a. Dick van der Kooij vraagt zich af waar de subsidie van de provincie voor bedoeld is. De voorzitter beantwoordt de vraag met de mededeling dat de subsidie voor lezingen bedoeld is, maar slechts onder bepaalde voorwaarden verstrekt zal worden. Zo moeten de lezingen openbaar zijn, een educatief karakter hebben en gebiedsgericht zijn. De aanvraag van de subsidie blijkt gecompliceerder als verwacht. De provinciale subsidie (ad f 4000,-) werd in het verleden aan het hoofdbestuur van de AWN toegekend. Omdat de provinciale subsidievoorwaarden veranderden, is algemene subsidie afgeschaft en moet een aanvraag nu aan de bovengenoemde voorwaarden voldoen. Alleen de regionale afdelingen lijken aan de gestelde voorwaarden te kunnen voldoen. Ten behoeve van de subsidieaanvraag zijn verschillende mogelijkheden onderzocht. Bram Miedema merkt daarbij terecht op dat educatief (als eis van de Provincie) een ruim begrip is. Leo den Hollander meldt vervolgens nog dat opgravingen niet geschikt zijn om subsidie voor aan te vragen, omdat deze niet structureel zijn.

12) Sluiting.

De voorzitter sluit de vergadering af om 20.15 uur, waarna dr. J.P.A. van der Vin van het Koninklijk Penningkabinet aansluitend de lezing verzorgt, over Romeinse muntvondsten benoorden de Limes. Na afloop is er een borrel in café-restaurant Bacchus in de Breestraat.

E. v.d. K.

JAARVERSLAG 1996-1997

Bestuur

Na de algemene ledenvergadering van 6 mei 1996 had het bestuur de volgende samenstelling:

Ernst Sprietsma	-	voorzitter
Eric van der Kuijl	-	secretaris
Leo den Hollander	-	penningmeester
Bob van den Berg	-	lid
Berry Meijer-te Meij	-	lid
Gijsbert Jansen	-	lid
Peter van den Broeke	-	adviserend lid

Het bestuur heeft de afgelopen periode 9 maal vergaderd. De vergaderingen werden zoals gebruikelijk wisselend bij bestuursleden thuis of op de Geregracht gehouden. Er werd tweemaal in aanwezigheid van de provinciaal-archeoloog dhr. R. van Heeringen vergaderd. Voorts werd er een vergadering met de Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis belegd over toekomstige samenwerking. Ditzelfde punt was het onderwerp van een discussie in een vergadering met de gemeente Leiden, die werd vertegenwoordigd door de heren J. Vellekoop en M. Dolmans van de afdeling Monumentenzorg.

Leden

Op 1 januari 1997 telde de afdeling Rijntreek 172 leden. Ten opzichte van het jaar ervoor betekent dit een stijging met drie leden.

Overzicht landelijke en regionale activiteiten

De jaarlijkse regiovergadering vond plaats op 9 december 1996 in Rotterdam bij afdeling 9 (de Nieuwe Maas). Onze afdeling werd vertegenwoordigd door de secretaris, Eric van der Kuijl. Namens het hoofdbestuur was Alexandra Oostdijk

aanwezig. Een nieuw 'gezicht' bij deze vergadering was de Landelijke Werkgroep Archeologie Onder Water (LWAOW), die in onze regio wordt vertegenwoordigd door de Talle uit Schiedam. Ook ditmaal werd de regiovergadering gehouden ter voorbereiding voor de jaarlijkse afgevaardigdendag. Op de regiovergadering kwamen de volgende discussiepunten ter tafel: Professionalisering van de AWN, Ondersteuning vanuit de afdeling voor commissies, Perikelen rond de nieuwe W.A.-verzekering, Ledenenquêtes.

De afgevaardigdendag werd op 25 januari 1997 in het dienstgebouw van de ROB in de Kerkstraat in Amersfoort gehouden. De zojuist vermelde punten kwamen hierbij expliciet aan de orde. Namens onze vereniging stelde onze voorzitter dhr. Sprietsma de onduidelijkheid van de strekking en formulering van de nieuwe AWN W.A.-verzekering ter discussie.

Naast de afgevaardigdendag was er dit jaar ook nog een contactdag voor veldwerkleiders, georganiseerd op 8 maart in het dienstgebouw van de ROB in Amersfoort. Voornaamste discussiepunt op deze dag was de aan alle afdelingen uitgereikte "Handleiding voor het Veldwerk". Op- en aanmerkingen en suggesties voor verbetering konden tijdens de vergadering worden ingediend. Namens onze afdeling waren hierbij dhr. D. van der Kooij en mw. S. Sprey aanwezig.

Lezingen

Gedurende het afgelopen seizoen werden de volgende lezingen gehouden, met uitzondering van de laatstvermelde lezing die op de avond van de jaarvergadering gehouden wordt:

Dr. A. Verhoeven (IPP): Kogelpotten in Nederland.

Dr. H. Fokkens (IPL): Het Maaskantproject: 20 jaar archeologisch onderzoek in Oss en omgeving.

Drs. A. Waasdorp (gem. Den Haag): Ockenburg na Holwerda.

Drs. R.S. Kok (project-archeoloog gem. Gouda): Ontginners in het veen - De opgraving in de Oostpolder te Gouda.

Drs. T. Hazenberg (ROB): Het onderzoek naar het Romeinse Castellum van Roomburg.

Prof. dr. L.P. Louwe Kooijmans (IPL): Het bronstijdgraf van Wassenaar.

De organisatie van de lezingen was in handen van dhr. P. van den Broeke. Zijn streven om sprekers en onderwerpen met betrekking tot onze afdeling en werkgebied naar onze lezingavonden te halen is getuige de bovenstaande lijst uitermate geslaagd. Het afdelingsbestuur wil dhr. Van den Broeke, die in z'n functie opge-

volgd wordt door dhr. Steures, bedanken voor zijn inzet en advies. De lezingen werden (afgezien van de laatste twee) gehouden in de Filmzaal van het Rijksmuseum van Oudheden. Wij willen het museum en haar personeel bedanken voor de gastvrijheid en het ter beschikking stellen van de ruimte. Met ingang van februari, met de ingebruikneming van de nieuwbouw van het Gemeentearchief aan de Boisotkade, kwam een nieuwe zaal gereed, waar wij voortaan onze sprekers en bezoekers van de lezingen kunnen ontvangen.

Mede dankzij de inzet van dhr. P. de Baar kunnen wij voortaan tegen een aantrekkelijk tarief van deze ruimte gebruik maken. Hiervoor dank namens het afdelingsbestuur. Dit betekent dat voortaan alle lezingen wederom gehouden worden zullen worden op het vertrouwde adres aan de Boisotkade. Alvast iets om in uw agenda te noteren !

Renus

Het verenigingsblad van onze afdeling verscheen dit bestuursjaar driemaal. Dit in tegenstelling van het vorige jaar, toen er tweemaal een nieuwe *Renus* uitgebracht werd. Het streven om van het verenigingsblad een kwartaalblad te maken is helaas nog niet gelukt, maar we zijn al aardig op weg. Wellicht met wat meer copy van de leden, slagen we er het komende jaar in om viermaal een *Renus* te doen verschijnen. Ik nodig daarom hierbij iedereen uit mee te helpen aan deze wens. Een speciaal dankwoord wil ik richten aan Piet de Baar, wiens inzet onmisbaar was voor het verschijnen van de *Renus*.

Kaderkosten

Naar aanleiding van een subsidieaanvraag bij de Stichting VSB Fonds Alphen aan den Rijn e.o. kwam een eenmalige bijdrage van f 15.000,- ter beschikking. Het bedrag was door het VSB fonds ter beschikking gesteld voor het veldwerkproject Julianastraat 48 te Alphen aan den Rijn. Van dit ter beschikking gestelde geld konden de kosten van het onderzoek volledig gedekt worden. Wij willen onze grote waardering en dank uitspreken voor deze steunverlening. Het veldwerk in Bodegraven (zie veldwerkverslag), werd bekostigd door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Eric van der Kuijl

VERSLAG EXCURSIE KATWIJK-DE ZANDERIJ, 22 MAART.

Op zaterdag 22 maart togen circa 25 leden van onze afdeling naar de Zanderij in Katwijk. Op deze lokatie voert de ROB al bijna een jaar een onderzoek uit naar

de resten van een Inheems-Romeinse nederzetting.

Nadat we ons verzameld hadden bij de ROB-keetwagens op het terrein, werden we verwelkomd door drs. Henk van der Velde, dagelijks wetenschappelijk leider bij de ROB. Van hem kregen we een beknopte uitleg over de omvang en de aard van de resten en de dagelijkse gang van het onderzoek. Ter verduidelijking van zijn verhaal had Van der Velde een grote opgravingstekening, een groot aantal foto's en tal van vondsten meegenomen. Uit de tekening bleek dat er sprake was van een zekere ontwikkeling van de nederzetting. Het oudste deel ervan stamt vermoedelijk uit de eerste eeuw. Het hoogtepunt en tevens moment van grootste omvang van het areaal ligt in de tweede helft tweede eeuw. Opmerkelijk is dat de bebouwing na deze periode opschuift naar een ander gedeelte van het terrein. De bewoning houdt stand tot in de vierde eeuw. Dit is zeer bijzonder, omdat van alle bekende omliggende sites vastgesteld is dat de bewoning rond 260/270 na Christus ophoudt. De bewoners van deze site zijn vermoedelijk van Germaanse afkomst geweest, gezien het hoge percentage inheems aardewerk met 'Friese invloeden'. De behuizing bestond uit de traditionele drieschepige boerderijen, die we in de kuststreek meestal tegenkomen. Een boerderij van opmerkelijk formaat (25 meter lengte) was wellicht eigendom van een lid van de lokale elite. Vondsten van fragmenten van wandbepleistering uit een van de talloze waterputten, mogelijk met beschildering, doen vermoeden dat er in de nabije omgeving een villa o.i.d. heeft gestaan. We moeten hierbij niet denken aan de bekende versteende luxe woonhuizen (*villae urbanae*), maar aan een (half)steens boerderij (*villae rusticae*). Het uitgangspunt is voorlopig dan ook, dat er bij Katwijk een nederzetting heeft gelegen van een vergelijkbaar kaliber als Rijswijk 'de Bult'. In Katwijk woonde de geromaniseerde inheemse burgerbevolking, op nog geen steenworp afstand van de Romeinse militairen in de castella van Valkenburg en Roomburg, niet ver van de heirbaan langs de Rijn. Bijzonder was de vondst van een (gedeeltelijk vergraven) necropool met crematiegraven. De slecht verbrande resten van een vrouw waren mogelijk te wijten aan een onverwachte regenbui, aldus onze gastheer. Bewoning uit de 6e en 7e eeuw heeft men eveneens aangetroffen op het terrein. Hutkommen, mooie fibulae en beslagstukjes vormden het tastbare bewijs van deze periode.

Nu driekwart van het terrein is opgegraven, wordt naarstig gezocht naar aanvullende middelen om het laatste gedeelte op te graven. Concluderend mogen we stellen dat we hier te maken hebben met een monument van onschatbare waarde voor de (limes)archeologie. Het is dan ook te hopen dat dit onderzoek nog een vervolg krijgt, voordat de archeologisch resten voorgoed verloren gaan door de geplande nieuwbouw.

Eric van der Kuijl